

בעקבות הרצל בתל אביב

מחוז חיפה

כתיבה: שי כהן

עיבוד ועריכה: זיוה בן ברוך, חדווה בן סיני ורונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

"אין בן אנוש עשיר או בעל עצמה היכול להעתיק עם שלם ממקום למקום. רק רעיון יכול לעשות זאת. לרעיון המדינה ודאי יש עצמה כזאת, היהודים חלמו חלום זה משך הגלות הארוכה. הסיסמא עתיקת היוםין שלנו היא 'לשנה הבאה בירושלים'. עכשיו עלינו להראות שחלום רחוק זה יתורגם לרעיון בהיר ומזהיר."

(מתוך: "מדינת היהודים" בנימין זאב הרצל (1896))

רעיון מרכזי

הסיור בתל אביב יתמקד בסיפור ראשיתה של העיר ובחזונו של הרצל, שעל שם ספרו נקראת תל אביב (בתרגום מעובד לשם ספרו "אלטנוילנד"). הרצל, חוזה מדינת היהודים, התחיל את ביקורו היחיד בארץ ישראל כאן, בנמל יפו. הביקור התקיים בשנת 1898, שנה וחצי לאחר ייסוד הקונגרס הציוני הראשון, והוא השפיע רבות על הרצל ועל חזונו למדינת היהודים. בביקורו זה, כבר נתפס הרצל בעיני רבים כמנהיג התנועה הציונית, וערביי יפו אמרו עליו עם בואו: "הגיע מלך היהודים". הרצל שהה בארץ ישראל כעשרה ימים. בימים אלו הוא ביקר במושבות השפלה ובירושלים. במהלך ביקורו, נפגש עם הקיסר הגרמני במטרה לשכנעו לדבר עם הסולטן העות'מאני בדבר מתן שטח בתחומי ארץ ישראל להקמת מדינה יהודית. הרצל, שגישתו מכונה "ציונות מדינית", ניסה לשכנע את מעצמות העולם בנחיצותה של מדינה יהודית בארץ ישראל. במקביל, כתב הרצל את הגותו בדבר דמותה הראויה של מדינה זו. בסיום, ננסה לעמוד על חזונו של הרצל ועל משמעותו במציאות הנוכחית במדינת ישראל.

פרטי מסלול

תבל ארץ: גוש דן

אורך המסלול: 5 שעות פעילות

נקודת התחלה: נמל יפו

נקודת סיום: נחלת בנימין

עונה מומלצת: כל השנה

מגבלות: אין

דגשי בטיחות: נדרש תיאום ביטחוני

דרגת קושי: מיועד לכולם

נגישות: נגיש

ציוד נדרש: יש להצטייד במים, בכובע, בנעלי הליכה ובמזון.

אתרים בתשלום: אין

תיאור ההליכה במסלול

מסלול הסיור מתחיל **בנמל יפו (1)** – נמל עתיק מימי קדם ששימש את האימפריה העות'מאנית ואת הבריטים כשער כניסה לארץ ישראל. אל נמל זה הגיע הרצל בביקורו בארץ. מהנמל נמשיך צפונה בטיילת לאורך כ-1.3 ק"מ, נחצה את הכביש בזהירות מול מוזיאון אסירי המחתרות **למתחם התחנה (2)** – תחנת הרכבת הראשונה שהוקם במזרח התיכון מלבד במצרים ובטורקיה. נמשיך צפונה אל שכונת **נווה צדק**, השכונה היהודית הראשונה שנבנתה מחוץ ליפו. בשכונה זו נמצא מרכז **סוזן זלל (3)**. משם נמשיך דרך הרחובות הצרים אל **שדרות רוטשילד (4)** ונתקדם במעלה הרחוב אל רחוב אלנבי, שם נפנה צפונה אל עבר **נחלת בנימין (5)**.

תיאור האתרים שבמסלול

נמל יפו (1)

נמל יפו הוא נמל עתיק, שתפקד כנמל עוד בתקופות קדומות וששירת את האימפריה העות'מנית ואת השלטון הבריטי. דרך נמל זה, הגיע הרצל לארץ לביקור. עם ראשית ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, שימש הנמל שער כניסה לארץ. דרך נמל זה הגיעו לארץ רבים בעליות קדומות, בעליות הראשונה והשנייה, ואחרי מלחמת העולם הראשונה גם בעליות השלישית והרביעית. מי נמל יפו היו רדודים, הספינות עגנו מערבית לסלעי החוף (לא היה שובר גלים), והעולים הורדו מן הספינות לחוף בסירה.

מתחם התחנה (2)

מתחם התחנה הוקם בתחנת הרכבת המרכזית והראשונה של יפו. מתחנה זו, יצאה הרכבת הראשונה בארץ לירושלים. התחנה פעלה מאז נחנכה המסילה, ב-26 בספטמבר 1892 (ואף קודם לכן, כשקו המסילה הגיע רק עד לוד) ועד ערב מלחמת העצמאות, למעט בזמן מלחמת העולם הראשונה, אז פירקו הטורקים את קטע המסילה בין יפו לבין תחנת הרכבת לוד. בימי פעילותה, חצצה התחנה בין שכונת מנשייה הערבית (שנחרבה במלחמת העצמאות) לבין שכונת נווה צדק היהודית.

שכונת נווה צדק (3)

שכונת נווה צדק היא השכונה היהודית הראשונה שהוקמה מחוץ ליפו. השכונה הוקמה בשנת 1887 על אדמות שקנה אהרון שלוש, 22 שנים לפני היווסדה של העיר תל אביב. במבנים של מרכז סוון דלל, שכן בעבר בית ספר אליאנס לבנים, ומולו שכן בית ספר חובת ציון לבנות. שני בתי הספר נבנו בשנת 1903.

היכל העצמאות ושדרות רוטשילד (4)

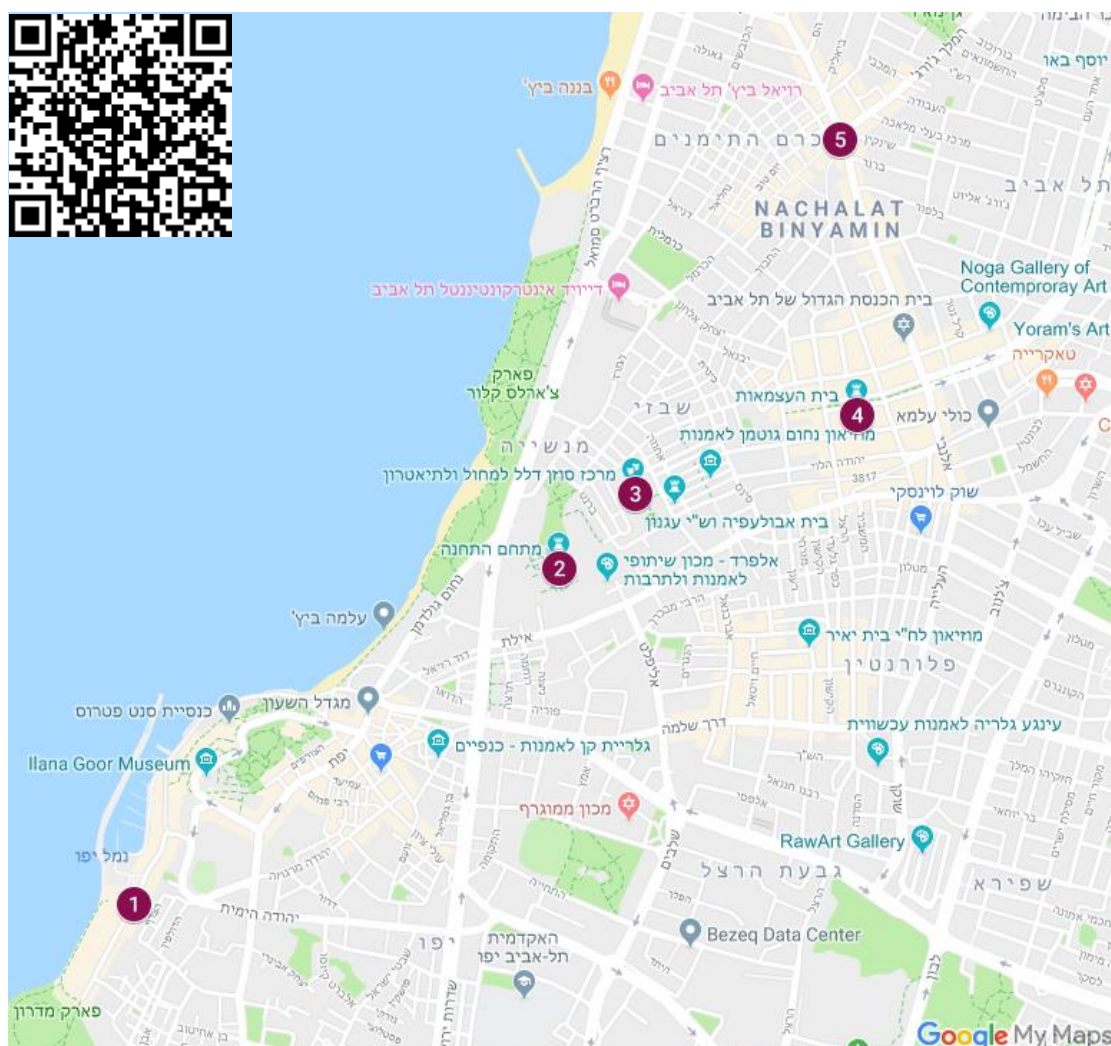
היכל העצמאות (בשדרות רוטשילד 16) עומד במקום שבו עמד ביתו של מאיר דיזנגוף – ממייסדי העיר העברית הראשונה וראש העירייה הראשון בה. לימים, ב-14.5.1948, הכריז דוד בן גוריון על עצמאות מדינת ישראל בבית זה. רחוב שדרות רוטשילד הוא רחוב ראשי במרכז העיר תל אביב. הרחוב קרוי על שם הברון אדמונד ג'יימס דה רוטשילד. אורך הרחוב כ-1.6 ק"מ, הוא יוצא מגבול נווה צדק ומגיע לתיאטרון הבימה. במקום זה היה בעבר ואדי קטן. הוואדי מולא בחול, ובשל הקושי לבנות בחול, הוחלט ליצור כאן רחוב רחב מהמקובל. לאורך הרחוב יש אתרים ומבנים חשובים רבים, שהם ציוני דרך בהיסטוריה של הקמת המדינה. בשנות התשעים של המאה ה-20, התחיל תהליך לשינוי פני השדרה: בניינים נמוכים נהרסו ובמקומם נבנו מגדלים למגורים ולמשרדים. אחדים מהמבנים הישנים שומרו, ביניהם הקיוסק הראשון של תל אביב.

שכונת נחלת בנימין (5)

שכונת נחלת בנימין הוקמה ב-1911, ואוחדה עם תל אביב כבר ב-1912. את הקמת השכונה יזמו ש' לויצקי, מ' שולמן וח' רידניק, ראשי אגודת נחלת בנימין. הם פנו הן לבנימין זאב בנימין הרצל והן לברון אדמונד בנימין דה רוטשילד בבקשת תמיכה. 25 בתים נבנו באדמות שמכרו להם אגודות אחוזות בית וגאולה. השכונה נבנתה צפונית-מזרחית לבניין הגימנסיה. הרחוב הראשי והיחיד בשכונה נקרא בשמה. מקור שמה של השכונה שנוי במחלוקת. מייסדי השכונה החליטו שהשכונה תיקרא על שם אותו בנימין שיסייע במימון הקמתה: אם הקרן הקיימת לישראל תסייע, הרחוב יקרא של שם בנימין זאב הרצל; אם הברון בנימין אדמונד דה רוטשילד יסייע, השכונה תיקרא על שמו. בסופו של דבר, איש מהם לא סייע בבניית השכונה, ומשום כך נקבע כי היא תיקרא על שם שבת בנימין. (המידע באדיבות עיריית תל אביב-יפו)

מפת המסלול

מתוך: גוגל המפות שלי

מקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	הערות	זמן	ציוד מיוחד
נמל יפו (1) יציאה למסלול	סיפור מסעו של הרצל לארץ ישראל נמל יפו	הסבר קצר סידור ציר זמנים בציונות – נספח 1	הוראות ביטחון ובטיחות	נק' יציאה להליכה לאורך טיילת	10 דק'	הליכה לאורך הטיילת יש להצטייד במים ובכובע
מתחם התחנה (2)	חזון לעיר עברית ראשונה	משימה קבוצתית הקראת נאומו של הרצל נספח מס' 2 ונשיאת נאום ציוני עצמי		בחירת נציג קבוצתי כנואם המשכנע ציונים	25 דק'	
שכונת נווה צדק מרכז סוזן דלל (3)	הקמת נווה צדק והעיר תל אביב	הסבר קצר ומשימות, למצוא מי או מה בתמונה – נספח 3		הסבר התמונות על	10 דק'	כרטיסיות מה בתמונה
היכל העצמאות שד' רוטשילד (4)	פגישותיו של הרצל עם הברון, שטיחת חזונו בפניו שד' רוטשילד והכרזת עצמאות מדינת ישראל והכרזת עצמאות מדינת ישראל	חזונו של הרצל ועקשנותו – נספח 4		איסוף במעגל ושיח	15 דק'	
הפגה		הפסקה וארוחת צהריים בשד' רוטשילד	קביעת גבולות גזרה ודגשי בטיחות	קביעת מקום ושעה לסיום ההפגה	30 דק'	אפשר להביא כסף לקניות

			איסוף לאוטובוס רק מתחנת אוטובוס פעילה ובזריזות	סיפורו של המקום – נספח 5 מעגל סיכום – שאלה לדיון: האם המציאות תואמת את החזון?	סיפורו מקום סיכום של ומעגל	נחלת בנימין (5)
	30 דק'					

נספחים

נספח 1: ציר זמן המהפכה הציונית (לגזור את הריבועים)

קפיטן אלפרד דרייפוס מואשם בריגול על לא עוול בכפו במשפט ראוה בפריז. בעקבות המשפט, כתב הרצל ספר. שנה לאחר מכן...	1895-1894:
תיאודור הרצל כותב את "Judenstaat Der", מדינת היהודים, וקורא להקמת מדינה יהודית.	1896:
הקונגרס הציוני העולמי הראשון מתקיים בבאזל ב-29-31 באוגוסט.	1897:
- פרעות בקשינב. - ממשלת בריטניה מעלה בפני הרצל את הצעת אוגנדה; הקונגרס הציוני השישי ממנה ועדת חקירה.	1903:
- תחילת העלייה השנייה, בעיקר מרוסיה ומפולין. - מות הרצל.	1904:
הקונגרס הציוני השביעי (בבאזל) פוסל כל חלופה לארץ ישראל (כגון אוגנדה) כיעדו של המפעל הציוני.	1905:
- ייסוד תל-אביב, העיר המודרנית הראשונה שהיא יהודית כולה.	1909:
ייסוד קיבוץ דגניה.	1910:

1918-1914 :	- מלחמת העולם הראשונה : בריטניה ובעלות בריתה נלחמות בגרמניה ובאימפריה העות'מנית.
1917 :	- הצהרת בלפור ניתנת בשניים בנובמבר. - בדצמבר הבריטים כובשים את ארץ ישראל והגנרל אלנבי נכנס לירושלים.
1922 :	- חבר הלאומים מאשר את המנדט הבריטי, וקובע מחויבות לקשר ההיסטורי שבין היהודים לבין מולדתם. - הספר הלבן (הראשון) של צ'רצ'יל מנתק את עבר הירדן מן השטח המיועד להיות בית לאומי לעם היהודי לפי הצהרת בלפור ולפי עקרונות המנדט הבריטי.
1932-1924 :	העלייה הרביעית (בעיקר מפולין).
1945-1939 :	פרוץ מלחמת העולם השנייה, השואה.
1947 :	החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר על הקמת בית לאומי לעם היהודית בארץ ישראל.
1949-1947 :	מלחמת העצמאות.
1948 :	הכרזת העצמאות בה' באייר תש"ח.

נאומו של הרצל בקונגרס הציוני הראשון, 29.8.1897

חברי-קונגרס נכבדים! כאחד מן הקוראים לקונגרס, נפל בחלקי הכבוד לברך אתכם. רוצה אני לעשות זאת במילים מועטות, שכן כל אחד מאתנו ישרת את העניין על הצד הטוב, אם ינהג חיסכון ברגעיו היקרים של הקונגרס. במשך שלושה ימים צריכים אנחנו לסדר הרבה דברים חשובים. אנו רוצים להניח את אבן-היסוד לבית, העתיד להיות בית-המבטחים לאומה היהודית.

מי ששוקל את הדברים בדעה שלווה, כבר יהיה מוכרח להודות בכל, שאין הציונות יכולה להשיג את מטרתה אלא על-ידי בירור גלוי עם הגורמים הפוליטיים הנוגעים בדבר. הקשיים בהשגת רשות לפעולות ההתיישבות לא נוצרו כידוע על-ידי הציונות בצורתה הנוכחית. אנו מוכרחים לשאול את עצמנו, מה הן כוונותיהם של המפיצים אגדות כאלה. את אמונה של הממשלה, שאתה יש לנהל משא-ומתן על התיישבותם של המוני יהודים בקנה-מידה גדול, אפשר לרכוש על-ידי דיבורים גלויים ועל-ידי התנהגות לויאלית.

היתרונות שיש בידו של עם שלם להציע בתורת תמורה, הם בעלי משקל עד כדי כך, שהם משווים לדיונים מלכתחילה אופי רציני מספיק. להרבות דיבורים על-כך כבר היום, באיזו צורה משפטית ייערך לבסוף ההסכם – הרי זו התעסקות-שוא. רק את הדבר האחד הזה יש לקבוע כחוק-ולא יעבור: בסיס יכול לשמש רק מצב של זכות משפטית ולא של סבילה שבחסד. בסובלנות וביהדות-של-חסות על-תנאי הרי נתנסינו נסיונות מרובים למדי.

**משימה : אתם חוזה המדינה, עליכם לשכנע את העוברים והשבים
שהמדינה צריכה לקום דווקא בארץ ישראל ושתל אביב תקום
כעיר עברית ראשונה.**

נספח 3: קיר פסיפס של מייסדי השכונה נווה צדק

מתוך: אתר פיקיוויקי

הדמות שבמרכז התמונה: שמעון רוקח

שמעון רוקח נולד בירושלים בשנת 1863. כאשר מלאו לו 21, נענה לבקשת אביו, יצחק, לרדת ולהשתקע ביפו ולעזור בגביית מס על הדרך שבין יפו לירושלים. שמעון הצליח בעסקיו והחל לעסוק גם בענייני ציבור. שמעון ואחיו אלעזר ייסדו יחד את אגודת "עזרת ישראל", ושמעון היה הגורם המדברן לייסוד שכונת נווה צדק. במשך הזמן, מונה לראש ועד השכונה וכונה "השר" – ראשי תיבות של שמו ורמז למעמדו. בשנת 1900, הקים את האגודה הקואופרטיבית הראשונה בארץ, אגודת "פרדס", ועמד בראשה במשך 20 שנה. לכן, תפוזי יפו המפורסמים מעטרים את התמונה.

הדמות שבצד שמאל: אהרון שלוש

אהרון בן אברהם שלוש הגיע ארצה עם משפחתו מאוראן שבאלג'יר. המשפחה השתכנה ביפו בשנת 1840. אהרון שלוש עסק בחלפנות ובתכשיטנות. מקצוע זה הכניס לכיסו כסף רב בזכות ראשו הממולח. את הכסף השקיע אהרון בקניית קרקעות מצפון ליפו. את הקרקעות רכש עם שני שותפים: יוסף מויאל וחיים אמזלג. אהרון היה הראשון שהקים את ביתו מחוץ לחומות יפו. כאשר הועלתה הצעה להקים את שכונת נווה צדק, הציע אהרון את אדמותיו במחיר מוזל. אהרון עסק כל ימיו בפעילות ציבורית ענפה. הוא נפטר בשנת 1920 בגיל 91.

הדמות שמימין לשמעון רוקח: חיים אמזלג

חיים אמזלג עלה בילדותו ארצה מגיברלטר עם משפחתו. הוא התיישב ביפו ופתח עסק של ייבוא וייצוא. חיים היה נתין בריטי ואחד מנכבדי הקהילה היהודית בעיר. בשנת 1872, התמנה לסגן

הקונסול הבריטי בעיר, בתפקידו זה סייע ליהודים בפתרון בעיות עם השלטונות. היה שותף בקניית הקרקעות שלימים הוקמו עליהן השכונות הראשונות מחוץ ליפו.

הדמות שמימין לחיים אמזלג: זרח ברנט

זרח ברנט הוא יליד קובנה שבליטא. הוא השתקע באנגליה ועסק בסחר פרוות. עלה ארצה והשקיע את ממונו בבנייה ובעשייה. יזם את הקמת שכונת נווה שלום לצידה של נווה צדק.

פרטים נוספים בתמונה: גמלים הנושאים תיבות תפוזים, יפו העתיקה המוקפת חומות, צריח מגדלור המזדקר מיפו והמסמל את נמל יפו – שער העלייה לארץ.

בתמונת הקיר מופיעות שתי חותמות:

1. בצד שמאל למעלה – "קהל עדת בני ישראל בהע"ק יפו ת"ו" – החותמת של הקהילה היהודית ביפו בסוף המאה ה-19, המאחדת בין אשכנזים וספרדים.
2. בצד ימין למטה – "חברת עזרת ישראל" – חותמת החברה שהקימו האחים רוקח. בחברה זו פעלו גם חיים שמרלינג וד"ר שטיין.

השכונה

בשכונות נווה צדק ונווה שלום החלו לרכז מוסדות דת וחינוך. בין שתי השכונות הוקמה קריית חינוך ונבנו בתי ספר לבנים ולבנות, שהיו למרכז התרבותי והארגוני של היישוב היהודי. בתמונה מוצג שיעור חינוך גופני בבית הספר לבנות, ומעל דמויות התלמידות מוצגת חותמת של חברת בת של עזרת ישראל: "חברת נווה צדק לבניין בתים – יפו".

48 משפחות היו חברות בחברה שהקימה את השכונה. בוועד השכונה שימשו ד"ר שטיין, ראובן בלאטנר, מאיר המבורגר ושמעון רוקח. הוועד היה אמור לדאוג לבניית הבתים, לחפירת בארות מים, לבניית בית כנסת, לתיקון דרכים, ליצירת רחובות ולנטיעת עצים.

במרכז התמונה: גשר הרכבת – גשר שלוש.

מסילת הרכבת קישרה בין יפו לירושלים, היא נחנכה בשנת 1892. זו הייתה מסילת הברזל הראשונה שנשללה במרחב שבין אסיה הקטנה ומצרים. בעיתון "האור", התפרסמה ידיעה זו: "כולנו חשים שקול הצפירה של מכונת הקיטור הוא קול השופר של ההשכלה, הוא המבשר חיים חדשים".

בחלק העליון של הפסיפס מתוארת בנייתו של רחוב הרצל: בתים בעלי גגות רעפים אדומים ושלושה "מריצנים" – מישרי הדיונות. חלק זה בפסיפס מרמז על הבאות – על הקמתה של שכונת אחוזת בית. במרכז הפסיפס נראית גימנסיה הרצליה. בחי

עוד מסממני התקופה הנראים בפסיפס: שירות הדיליז'נס לירושלים ועץ התמר – הקושר את הנוף עם המסורת ועם התנ"ך.

(מתוך : אתר פיקיוויקי)

הסופרים

בנווה צדק ובנווה שלום גרה שכבת המשכילים של תקופת העלייה השנייה. בשכונות נשבו רוחות חדשות ובה נרקמה ראשיתה התרבותית והרוחנית של ארץ ישראל החדשה.

מימין לשורת הסופרים, בתוך מגן דוד, מוצגת דמותו של הרב אברהם יצחק קוק. הרב קוק נולד בשנת 1865 בליטא, והוזמן בשנת 1904 לכהן כרבן הראשי של יפו ושל המושבות. הרב גר בנווה צדק, ושם נקבעו לשכתו ובית דינו. גדולתו הייתה בשילוב בין נאמנות אדוקה ליהדות החרדית ובין הבנה והכרה בחידושי הזמן. הרבנות שהקים ביפו שימשה מסד לרבנות הראשית הפועלת עד היום. למעשה, היה הרב קוק האידיאולוג הדתי והתיאולוג של הציונות. הוא ראה בציונות פעמי משיח ותחילת גאולה ועודד את מפעליו. הרב חש רגש מיוחד אל הרצל, ולאחר מותו של הרצל הספידו. המספד היה למאמר מפורסם: "המספד בירושלים". בהספד השווה הרב את הציונות של הרצל למשיח בן יוסף. כשסמוך למותו שאלוהו מדוע הוא מתעקש להיות ציוני, השיב שגם הקב"ה ציוני, כפי שכתוב: "כי בחר ה' בציון איווה למושב לו" (תהלים קלב, יג). אף שחרד מנטייתם של צעירי הציונות לחילוניות ולעזיבת הדת, אהבם ותמך בהם רבות, ואף ביקש "לחטוא" באהבת חינוס כלפיהם. בספריו אף ציין שיש יתרונות לציבור החילוני על פני הציבור הדתי, אמירה שנחשבה נועזת בתקופתו. בתקופות שונות בחייו אף יזם מסעות של רבנים למושבות ולקיבוצים בעמק יזרעאל, בגליל ובשפלת החוף, אף רבנים שהתנגדו לציונות, כדי לגשר על הפערים ולהדק את הקשר עם החלוצים, הן במטרה להקשיב להלך רוחם ולשמוע על מצבם והן במטרה לחזק מורלית ורוחנית ולהשפיע עליהם יהדות.

הראשון בשורת הסופרים (יושב במעיל חום) הוא שמואל יוסף עגנון. עגנון עלה ארצה ב-1907. הוא יושב בנווה צדק חמש שנים, ורשמיו מתקופה זו מתוארים בספרו "תמול שלשום" ובסיפורים קצרים אחרים. שמו הספרותי, עגנון, לקוח מרומן שכתב בשם "עגנונות", שפרסם בעת מגוריו בנווה צדק. לימים קיבל עגנון את פרס נובל לספרות.

עומד	ליד	עגנון	דוד	שמעוני
------	-----	-------	-----	--------

שמעוני עלה לארץ לראשונה ב-1909 ועבד כשומר בכרמי רחובות. הוא טייל הרבה ברחבי הארץ והרשמים שספג בטיוליו הזינו את שיריו ואת סיפוריו. שמעוני התחבר לקבוצת הסופרים בנווה

צדק. משכונה זו עבר לתל אביב ושימש מורה לעברית ולספרות עברית בגימנסיה הרצליה. עד אחרית ימיו, עסק בהוראת תנ"ך וספרות עברית בבתי ספר תיכוניים. בנוסף ליצירתו הספרותית, עסק גם בתרגומים של ספרים ממיטב ספרות העולם (טולסטוי, היינה, לרמונטוב ועוד). הוא היה חבר באקדמיה ללשון העברית ובאגודת הסופרים העבריים ובהמשך יושב ראש של גופים אלו. שמעוני זכה בפרס ביאליק לספרות לשנים 1936 ו-1949, ובשנת 1954 הוענק לו פרס ישראל לספרות יפה. דוד שמעוני נפטר בתל אביב ב' בטבת תשי"ז, 10 בדצמבר 1956.

יושב	הסופר	אלכסנדר	זיסקינד	רבינוביץ	(אז"ר).
------	-------	---------	---------	----------	---------

אז"ר עלה ארצה בגיל 46. היה המבוגר בין סופרי נווה צדק ולכן כינוהו "הזקן". האידיאולוגיה שהונחה ביסוד כתיבתו הספרותית והעיתונאית הייתה מורכבת מזיקה עמוקה לערכי יהדות בצירוף סוציאליזם הומני. אז"ר היה מקורב לציבור הפועלים ופרסם את דבריו ב"הפועל הצעיר" וב"דבר". הוא התפרנס מעבודתו כספרן בספריית "שער ציון" ובהוראה. היה פעיל בתנועת העבודה, ובגיל 75 אף קיבל את פנקס החבר מספר 1. כיהן כחבר נשיאות אגודת הסופרים העבריים בארץ ישראל החל משנת 1921. היה מראשוני העיר תל אביב וממקימי שכונת בורוכוב בגבעתיים. אז"ר הוציא לאור כ-100 ספרים בחייו, ולרגל יום הולדתו ה-80, הוחלט לקרוא יישוב על שמו, הוא כפר אז"ר. נפטר בשנת 1946 ונטמן בבית הקברות הישן של תל אביב, ברחוב טרומפלדור.

קיצוני	משמאל	עומד	—	הסופר	י"ח	ברנר.
--------	-------	------	---	-------	-----	-------

ברנר הגיע ארצה בשנת 1909 בעילום שם וביקש לעבוד כפועל. הוא לא עמד בעבודה הגופנית המפרכת וחזר לעבודתו הספרותית. עבד בעיתון "הפועל הצעיר" וריכז סביבו את רוב הסופרים תושבי נווה צדק ונווה שלום. במאי 1921, נרצח ברנר בפרעות (חלק מפרעות תרפ"א). את הפרעות התחיל קהל אבלים בלוויה של ילד ערבי בבית קברות הסמוך לביתו של ברנר, בית אברהם יצקר, בשכונת אבו כביר שבעירו יפו. עם ברנר נרצחו גם בני משפחת יצקר והסופרים יוסף לואידור וצבי שץ. המקום, שבאותה עת היה חלק מיפו, הוא היום רחוב קיבוץ גלויות בדרום תל אביב. כ-150 מטר ממקום הרצח, עומד כעת "משכן ברנר וחבריו", המשמש מרכז הנוער העובד והלומד, משכן ברנר הוא שחזור של בית יצקר וקיימת בו תערוכת הנצחה לנרצחים. ברנר ואחד העם הטביעו את חותמם בתרבות הפועלים ובהלכי הרוח שאפיינו את תנועתם. על שם ברנר נקרא הקיבוץ גבעת ברנר.

מובדלת משאר הסופרים, נשקפת בתוך בועה דמוית העדינה של דבורה בארון. דבורה בארון הייתה גבוהה, שחרחרת, חכמה ומלאת חן, עיניה עצובות ופיקחיות. מחלתה ריתקה אותה לביתה. היא הייתה רעייתו של יוסף אהרונוביץ, שיסד וערך את עיתון "הפועל הצעיר". ביתם של בני הזוג שימש מעין מרכז רוחני קטן לכל הסופרים ואנשי הרוח שהיו מקורבים לתנועת העבודה.

הסופרים מתוארים בפסיפס נשענים על בתי השכונה נווה צדק, ומעליהם נמתחת רצועת החולות של תל אביב, אשר על שפת ימה התיישבו אנשי העלייה השלישית באוהלים.

חותמת שמופיעה בתמונה: החותמת של "כל ישראל חברים" (כ"ח)

כל ישראל חברים היה ארגון יהודי בינלאומי ששם לו למטרה להגן על זכויות היהודים, להנחיל ליהודים תרבות מערבית, ללמד מקצועות מודרניים, כגון מתמטיקה וגיאוגרפיה, ולשפר את המעמד החברתי והפוליטי של היהודים. סיסמת כ"ח הייתה: "כל ישראל ערבים זה לזה". הסיסמה מביעה את האחריות ההדדית המתקיימת בקרב יהודים ואת הנכונות להגיש עזרה לכל יהודי באשר הוא. החברה ניהלה את בית הספר "אליאנס" (בית ספר לבנים הנמצא ברחבת סוזן דלל).

נספח 4: שדרות רוטשילד

רצונו החזק של הרצל להקמת מדינה יהודית בארץ ישראל עורר אותו לפנות אל הברון הירש. הברון חשב שהרצל הוזה ומשוגע וסירב לבקשתו. הרצל לא ויתר, הוא פנה אל הברון אדמונד דה רוטשילד, אך גם זה סירב לבקשתו מאותן סיבות. ביום זה למדנו שהרצל ניחן בכוח רצון עז, והוא פנה לגיוס המונים (ה- headstart היהודי הראשון): בספרו "מדינת היהודים", פנה הרצל ליהודי התפוצות בבקשה לעזור בהקמת המדינה ובמימונה.

משימת סקר רחוב: עליכם לשאול עוברי אורח בשדרות מה הקשר בין התמונה למבנה שבשד' רוטשילד 16.

נספח 5: סיפורו של שם המקום

סוגיית שמה של השכונה מעניינת מאוד. תושבי השכונה אמרו שאם קק"ל יעזרו להקים אותה, אזי יקראו לשכונה על שם בנימין זאב הרצל; אם הברון רוטשילד (ששמו הפרטי היה גם כן בנימין) יעזור, תיקרא השכונה על שמו. בסופו של דבר איש מהם לא עזר, ולכן נקראה השכונה על שם שבת בנימין.

מעגל סיכום: שאלה לדיון: האם המציאות בימינו תואמת את חזונו של הרצל?